

Leader+

KWARTALNIK

NUMER 4/2007

Drodzy Czytelnicy,

Okres lata i wczesnej jesieni był czasem wytężonej pracy Lokalnych Grup Działania oraz realizacji przedsięwzięć o charakterze plenerowym. Z bogactwa ofert wybraliśmy sześć przykładów pochodzących z różnych zakątków Polski. Kujawsko-pomorska Fundacja Ziemia Gotyku, ze swojego bogatego dorobku, zaprezentowała między innymi zorganizowany z dużym rozmachem festyn historyczny i turniej sołectw oraz festiwal produktów lokalnych. Zaangażowała się także w utworzenie 39 placówek przedszkolnych dla dzieci wiejskich, i choć zadanie to nie jest finansowane z PPL+ zasługuje na zaprezentowanie jako dobry przykład inicjatywy godnej naśladowania. Świętokrzyska LGD Krzemienny Krąg nie bez dumy prezentuje Bałtowski Park Jurajski, ceramikę z Ćmielowa czy przykład I Ogólnopolskiego Pleneru Rzeźbiarskiego zorganizowanego w Nietuliskach. C.K. Podkarpacie, realizując projekt Centrum Kultury Podkarpacie, stara się wpływać na rozwój edukacji kulturowej i ekologicznej mieszkańców, podkreśla istotę identyfikowania się z historią i odnoszenia się do bogactwa własnego regionu.

„Małe ojczyzny” często mają swoje miejsca szczególne, z którymi swe losy związali sławni Polacy. W Wielopolu Skrzyńskim, należącym do obszaru C.K. Podkarpacie żył Tadeusz Kantor. Małoszyce leżące w gminie Sadów, w obrębie LGD Krzemienny Krąg, to miejsce urodzin Witolda Gombrowicza. Dzięki pomysłowości LGD Krzemienny Krąg, szerszego wymiaru nabrały wydarzenia kulturalne związane z tym znanym dramaturgiem, takie jak chociażby Ogólnopolski Piknik Gombrowiczowski. Ziemia zwoleńska, leżąca w południowej części woj. mazowieckiego, to kopalnia talentów literackich i artystycznych. To tam żyli i tworzyli Jan Kochanowski, Adolf Dygasiński czy Jacek Malczewski. Społeczność lokalna wciąż czerpie inspiracje i jest mocno związana z tymi sławnymi postaciami. W organizacji przedsięwzięć promocyjnych pomaga duże zaangażowanie pracowników LGD Dziedzictwo i Rozwój.

LGD Lider Pojezierza – umiejscowiona pomiędzy Gorzowem Wielkopolskim a Szczecinem – swoją aktywność opiera o zasoby krajobrazu, potencjał turystyczny i dziedzictwo kulturowe. Stowarzyszenie jest otwarte na współpracę z innymi Lokalnymi Grupami Działania. Nawiązało kontakty robocze z zaprzyjaźnionym LGD ze Szwecji „Astrid Lindgerens Hembygd”, a do wspólnych przedsięwzięć, takich jak organizacja spotkań i konferencji, zaprasza przedstawicieli środowisk naukowych wyższych uczelni. Ta pracująca z werwą Lokalna Grupa Działania zaangażowała się także w organizację Targów Inicjatyw Lokalnych i Awangardowych TILiA.

W tym wydaniu Kwartalnika na szczególną uwagę zasługują artykuły dr Wojciecha Kniecia z Instytutu Socjologii UMK w Toruniu. Pierwszy dotyczy przeglądu badań naukowych na temat Programu Leader+, prowadzonych na wybranych uczelniach w kraju. W drugim opracowaniu autor, na podstawie przeprowadzonych badań, pokazał rzeczywiste modele sprawowania władzy w LGD.

Kącik informacyjny zawiera krótkie podsumowanie międzynarodowej konferencji Krajowej Sieci Leader+, która odbyła się w Przemyślu w dniach 12-13 października 2007 r.

Jak zawsze życzymy Państwu interesującej lektury.

Redakcja

OD REDAKCJI	2
LEADER W POLSKICH REGIONACH	
Ziemia Gotyku — aktywność, działanie, pasja.....	4
Leader + w „Krzemiennym Kręgu”	8
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania C.K. Podkarpacie — ułkon w stronę przyszłości małych społeczności.....	11
LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	12
LGD Stowarzyszenie „Lider Pojezierza”	14
PIŁOTAŻOWY PROGRAM LEADER +	
Informacja dotycząca wdrażania działania 2.7. „Pilotażowy Program Leader + ” (Schemat II)	17
ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	
Władza w LGD	18
Przegląd inicjatyw badawczych związanych z realizacją Programu Leader + w Polsce	20
KĄCIK INFORMACYJNY	
„Leader — sukcesy i wyzwania” - międzynarodowa konferencja Krajowej Sieci Leader +	22

Zespół redakcyjny w składzie:

Beata Szybińska
Barbara Kucharska

Fotografie ze zbiorów:

Fundacji „Ziemia Gotyku”,
Fundacji „Partnerstwo Krzemienny Krag”,
Stowarzyszenia C.K.Podkarpacie,
LGD Dziedzictwo i Rozwój,
Stowarzyszenia Lider Pojezierza,
Agencji Reklamowej „Po Godzinach”

Wydawca:

Konsorcjum w składzie:
FAPA, FAOW, CDR, KRIR

Publikacja przygotowana w ramach zadania
pt. „Kontynuacja Krajowej Sieci Leader+”

Projekt graficzny i DTP:

Agencja Reklamowa „Po Godzinach”
ul. Friedleina 6, 30-009 Kraków
tel. 012 623 77 74
www.pogodzinach.com.pl

Druk:

Drukarnia Nowator Sp. z o.o.
ul. Warszawska 1, 08-110 Siedlce
tel. 025 632 40 94
www.nowator.com

Ziemia Gotyku — aktywność, działanie, pasja!

Między gotyckim Toruniem a miastem zakochanych Chełmnem, leży „Ziemia Gotyku”, obszar 4 współpracujących ze sobą gmin: Chełmża, Łubianka, Łysomice i Papowo Biskupie.

Nazwa „Ziemia Gotyku” nawiązuje do licznych gotyckich i neogotyckich budowli znajdujących się na obszarze działania LGD oraz do okolicznych gotyckich miast. Mieszkańcy obszaru, wykazujący ogromną aktywność i zaangażowanie w rozwój społeczności lokalnej, chcą pokazać przejezdnym gościom (trasa Toruń-Gdańsk) i turystom (zwiedzającym głównie Toruń), że też mają coś ciekawego do zaproponowania: malownicze krajobrazy wiejskie z wysoką kulturą rolną, lokalne produkty rzemieślników i dzieła twórców ludowych. Powołanie Lokalnej Grupy Działania i prace nad strategią na przełomie 2005/2006 roku uwolniły ogromne pokłady energii i pomysłowości mieszkańców „Ziemi Gotyku”, dzięki czemu w 2007 roku, przy udziale środków z Pilotażowego Programu Leader+, udało się zrealizować wiele ciekawych inicjatyw. Niektóre z nich prezentujemy poniżej.

Noc Świętojańska — święto ognia i wody

W najkrótszą noc w roku nad Jezioro Chełmińskie przybyli mieszkańcy Ziemi Gotyku oraz ich goście, aby wspólnie obchodzić Noc Świętojańską. Wszyscy, którzy spotkali się tej czerwcowej nocy w Zalesiu potwierdzą, że była to zaczarowana noc, święto ognia i wody.

Organizatorem imprezy była Lokalna Grupa Działania Fundacja „Ziemia Gotyku”, która zaprosiła do współpracy: Stowarzyszenie „Horyzont” przy Gimnazjum w Pluskowęśach, Centrum Inicjatyw Kulturalnych Gminy Chełmża oraz Urząd Gminy w Chełmży.

Chociaż pogoda była kapryśna, mieszkańcy bawili się wspaniale. Organizatorzy przygotowali dla wszystkich inscenizację obyczajową „Noc Świętojańska” w wykonaniu uczniów z Gimnazjum w Pluskowęśach. W święto ognia gorący żywioł wystąpił w roli głównej podczas pokazu żonglerki ogniem przy akompaniamencie grupy bębniarzy. Dużym zainteresowaniem cieszyły się konkursy dla Janków, Janin, Janów oraz szukanie kwiatu paproci. Na zwycięzców czekały upominki ufundowane przez Fundację „Ziemia Gotyku”.

Punktem kulminacyjnym imprezy był nocny marsz rusalek z pochodniami, które puszczały wianki na wodę i widowiskowy pokaz fajewerków — symboliczne połączenie dwóch żywiołów ognia i wody. Wszyscy uczestnicy spotkania, a w szczególności okoliczne „panny” miały okazję puszczenia wianka i odnalezienia wybrańca serca w tę tajemniczą, jedyną w roku noc. Zabawa trwała do późnych godzin wieczornych, przy muzyce lokalnego zespołu „Remix” z Pluskowęś.

Turniej sołectw

26 sierpnia 2007 na boisku Sparty w Pigży odbył się Turniej Sołectw Ziemi Gotyku — rywalizacja o najlepsze sołectwo na obszarze działania LGD „Ziemia Gotyku”.

Rywalizowano w 8 konkurencjach: technicznych, siłowych i umysłowych — slalomie rowerowym, strzalech piłką nożną do celu, konkursie wiedzy o Ziemi Gotyku, rzucie gumakiem, rzucie

jajem, konkursie dla sołtysów na temat znajomości własnej miejscowości, przeciąganiu liny, sztafecie biegowej 4x1km. Eliminacje wewnętrzne i przygotowania do turnieju w sołectwach rozpoczęły się dwa miesiące wcześniej, by w dniu imprezy wypaść jak najlepiej.

Już na pierwszy rzut oka można było rozpoznać przynależność do poszczególnych sołectw po jednolitych koszulkach, które nosili zawodnicy. Po sześciu godzinach zaciętej rywalizacji została ustalona ostateczna kolejność - 1 miejsce Pigża 94 pkt, 2 miejsce Biskupice 91 pkt., 3 miejsce Bachnowo. Łącznie we wszystkich drużynach wystartowało ok. 300 zawodników i zawodniczek.

Zawody oglądała rekordowa widownia ok. 1000 osób. Wszystkie sołectwa dostały na pamiątkę puchary przygotowane na tę okoliczność, wszyscy zawodnicy natomiast zostali nagrodzeni unikatowymi pamiątkowymi medalami przygotowanymi przez organizatora. Oprócz turnieju głównego były atrakcyjne konkursy dla dzieci.

Festyn historyczny na Zamku Bierzgowskim

W dniach 6-7 października 2007 roku po raz pierwszy odbył się „Festyn Średniowieczny na Zamku Bierzgowskim”. Zamek Bierzgowski był dawną krzyżacką komturą. Powstał na nieznanym wzniesieniu terenowym, zgodnie z kształtem wzgórza, zachowując plan nieregularnego pięcioboku. Zbudowany po 1270 r. z kamienia i cegły, składał się z dwóch zasadniczych części: zamku oraz przylegającego od północy przedzamcza, otoczonych murem obwodowym i głęboką fosą zewnętrzną.

Na czas odbywającego się festynu do Zamku Bierzgowskiego zjechali rycerze z Bydgoszczy, Chełmna, Sztumu, Świecia, Malborka, Polic i Kwidzyna.

Impreza rozpoczęła się od inscenizacji wjazdu na zamek Mikołaja z Ryńska wraz z komturem ze Starogrodu i ogłoszenia Wielkiego Turnieju Walk Pieszych. Kolejnymi punktami programu był: turniej łuczniczy dla publiczności, Wielki Turniej Walk

Pieszyc, prezentacja tańców średniowiecznych, zabawy plebejskie, inscenizacja bitwy rycerskiej „Napać na Zamek Bierzgowski”, turniej walk pieszyc na chwacę króla polskiego Władysława Jagiełły, „Sąd boży” nad rycerzami Zakonu Krzyżackiego, pokaz artylerii średniowiecznej.

Przez kilka dni Zamek Bierzgowski znów tętnił życiem sprzed kilkuset lat. Uczestnicy festynu mogli zwiedzać pomieszczenia zamkowe, obóz rycerski, przyglądać się pracy średniowiecznych rzemieślników takich jak kowal, brązownik, papiernik. Dodatkową atrakcją były stanowiska z lokalnymi produktami z terenu działania LGD „Ziemia Gotyku”. Wśród wystawców był Pan Olgierd Jonatowski z obrazami malowanymi na drewnie, Dom Pomocy Społecznej z Pigzy z pracami wykonanymi przez swoich podopiecznych, „Węzełek” z rękodziełem, Stowarzyszenie Odnowy Wsi Aktywnej w Tylicach ze stroikami, Pasieka Państwa Flak, Pasieka Państwa Bukowskich, Pasieka „Barć Lulkowska” Pana H. Koryckiego.

Przez cały czas trwania festynu można było bezpłatnie skosztować potraw staropolskich, takich jak: bigos, żurek, prażuchy, barszcz czerwony, kaszanka, kielbasa, salceson, chleb ze smalcem i ogórkiem.

Festyn na Zamku odwiedzili goście z Lokalnej Grupy Działania „Wrota Wielkopolski”, którzy z zainteresowaniem zwiedzali przepiękny zamek będący centrum i duszą wydarzeń oraz podziwiali pokazy rycerskie, stoiska rzemieślników odtwarzających tradycje średniowieczne, prezentacje produktów lokalnych „Ziemi Gotyku”.

<http://www.ziemiagotyku.com/>

Tekst przygotował zespół LGD Ziemia Gotyku:

Mariola Epa, Julia Ziółkowska, Katarzyna Orłowska, Anna Filus, Paweł Puczkarski

Festiwal Produktów Lokalnych Ziemi Gotyku

Festiwal Produktów Lokalnych Ziemi Gotyku to jedna z najciekawszych imprez, której bohaterkami były kobiety reprezentujące organizacje społeczne z obszaru działania LGD. Uczestniczki festiwalu zadbały o piękne prezentacje stoisk z produktami lokalnymi i smaczne degustacje. Impreza miała charakter festynu plenerowego, który odbył się na terenie Ośrodka Wypoczynkowego „Grodno” w Mirakowie w dniu 31 sierpnia 2007. Udział w festiwalu wzięli także przedstawiciele władz państwowych i samorządowych, lokalni liderzy, przedstawiciele organizacji społecznych.

Celem festiwalu była promocja obszaru Ziemi Gotyku poprzez prezentację kulinarnego bogactwa, kultury stołu, rękodzieła i inicjatyw społecznych 4 partnerskich gmin: Chełmży, Łubianki, Łysomic i Papowa Biskupiego. Imprezie towarzyszyły występy zespołów lokalnych: „Pomorze” i Alebabki.

Niewątpliwie ważnym punktem festiwalu było podsumowanie I edycji Konkursu na Znak Promocyjny „Ziemia Gotyku”. O prawo do używania i posługiwania się znakiem ubiegało się 28 wnioskodawców w trzech różnych kategoriach: ważne społecznie inicjatywy, wyroby artystyczne i produkty spożywcze. Konkurs został ogłoszony z myślą o producentach, usługodawcach, organizacjach i osobach prywatnych, które poprzez swoje działania w sferze społecznej i ekonomicznej przyczyniają się do budowy pozytywnego wizerunku swoich gmin i miejscowości. Znak Promocyjny przyznaje Kapituła Znaku Promocyjnego na okres 12 miesięcy.

W I edycji konkursu Znak Promocyjny „Ziemia Gotyku” otrzymały: w kategorii wyroby artystyczne: haftowane serwety Katarzyny Orłowskiej, malowidła na drewnie Lidii Lankauf, w kategorii produkty spożywcze: Barć Lulkowska Henryka Koryckiego, miód pszczeli Krzysztofa i Lidii Bukowskich, klekotek KGW

Zelgno; w kategorii inicjatywy społeczne: „Wędrujące przedszkole”, Stowarzyszenia Homo homini, zespół ludowy ALEBABKI, zespół młodzieżowy taneczny MARWOJKI, impreza GRAND Prix. Wyróżnienia w konkursie przyznano rzeźbom amatorskim Dawida Golonka, sernikowi Głuchowskiemu KGW Głuchowo, Festiwalowi Pieśni Patriotycznych, produktom pszczelim Stanisława Flaka.

Wszyscy wyróżnieni otrzymali specjalne okolicznościowe znaki promocyjne wraz z umową licencyjną, która określa prawo i zasady posługiwania się znakiem. Laureaci konkursu dodatkowo otrzymają opracowane i wydane materiały promocyjne z wizualizacją swojego produktu bądź produktów. Informacja na ich temat znajdzie się na stronie internetowej Fundacji „Ziemia Gotyku”. Ponadto wyróżnione produkty staną się stałym elementem promocji obszaru wykorzystywanym w publikacjach, a także podczas udziału LGD w targach i wystawach.

Rozstrzygnięto także konkurs „**Najciekawsze stoisko z produktem lokalnym Ziemi Gotyku**”, do którego zgłosiło się 18 Kół Gospodyń Wiejskich z obszaru działania LGD. Warunkiem udziału w konkursie było wypełnienie specjalnej ankiety konkursowej. Wśród prezentowanych produktów kulinarnych, poza bardziej znanymi jak nalewka grzegorzanka, zawijarcie nawrzańskie, klekotki, pojawiły się także zupełnie nowe: smalec rycerski, Nalewka Lutolda, ciagutki (pieczone cukiereczki), zalot (sałatka warzywna), prażucha, różki z jabłkami, nalewka z łupin orzecha włoskiego, drożdżówka babuni i dożynkowa, serki smażone, wino z ryżu i wiele innych. Oprócz produktów spożywczych można było podziwiać piękne rękodzieło: serwety haftowane, koronki, malowidła na drewnie, rzeźbę, bukieciarstwo i wiele innych. Smaku i barwy prezentacjom pań z KGW dodały stoiska z licznymi pro-

duktami pszczelarskimi przygotowane przez lokalnych mistrzów – pszczelarzy.

Bogactwo tak przygotowanych stoisk oceniła Komisja Konkursowa, która pod uwagę wzięła takie kryteria jak ogólny wygląd stoiska, jego różnorodność, smak i bogactwo produktów, ale także charyzmę samych gospodyń, które miały niebagatelny wpływ na sposób prezentacji przygotowanych przez siebie stoisk. W efekcie I miejsce przyznano KGW z Nawry, II miejsce – KGW z Łubianki i III miejsce – KGW z Głuchowa. To werdykt Komisji Konkursowej, ale w naszej opinii każde ze stoisk wyróżniało się bogactwem koloru i smaku. Wszyscy uczestnicy konkursu otrzymali pamiątkowe dyplomy, a zwycięzcy zestawy kuchenne.

Uczymy się od innych i korzystamy z dobrych przykładów

W dniach 08 – 12 sierpień 2007 odbył się wyjazd studyjny Fundacji „Ziemia Gotyku” LGD do LGD Stowarzyszenie „Podbabiogórze” w ramach zadania „**Wymiana doświadczeń między LGD w zakresie produktu lokalnego i turystyki wiejskiej**”.

Wyjazd studyjny miał za zadanie przybliżyć tematykę marki i produktów lokalnych terenu Podbabiogórskiego oraz zapoznać z szeroką gamą inicjatyw podejmowanych na tym obszarze. Uczestnicy wyjazdu podpatrywali sukcesy LGD „Podbabiogórze”, która wypracowuje skuteczne narzędzia zrównoważonego rozwoju własnego obszaru. Dzięki prezentacji programu LEADER+ w rejonie Podbabiogórskim istniała możliwość wy-

miany doświadczeń dwóch Lokalnych Grup Działania oraz zapoznania z dobrymi praktykami w celu udoskonalenia działalności Fundacji „Ziemia Gotyku”.

Na wspomnienie zasługują przede wszystkim zdeterminowani i charyzmatyczni mieszkańcy Podbabogórza, którzy własnymi siłami generują inicjatywy i przedsięwzięcia. W stadninie „Bór” właściciele stworzyli prężny ośrodek rehabilitacji, hipoterapii oraz jeździectwa. Staropolski Dwór na Wysokiej podniósł z ruin i rozstawił, koncertami lutniowymi we własnym wykonaniu, jeden człowiek – artysta i kustosz – p. Pilch. Dziś dwór stał się turystyczną ‘perelką’ regionu. W małej, ‘Piekarni Bugielek’ miejscowa gospodyni wytwarza produkt lokalny w postaci *bugla zembrzyckiego* – precelka posypanego makiem, sezamem, kminkiem lub czosnkiem.

Ścieżka wizyty studyjnej prowadziła interesującym szlakiem rozproszonych w terenie muzeów tematycznych, które łączą naturę z historią i obecną działalnością mieszkańców regionu: przez Ekomuzeum „Łączy nas Babia Góra” oraz lanckorońskie Ekomuzeum. Przepiękne zabytki architektoniczne z XVII i XVIII wieku i walory przyrodnicze obszaru wspaniale komponują się z gospodarstwami agroturystycznymi oraz sklepikami wyrobów lokalnych. Znakiem rozpoznawczym odwiedzanego terenu są ręcznie malowane ptaszki Stryszawskie, których zdobienia może spróbować każdy odwiedzający.

Ciekawym doświadczeniem była „Lekcja” w Szkole edukacji środowiskowej na Bursztynowym Szlaku, która pozwoliła odwiedzającym na zapoznanie się z samą ideą tego typu działań. W najdłuższej wsi w Polsce obejrzałyśmy Punkt Informacji Turystycznej oraz ścieżkę dydaktyczną – inicjatywę, które warto realizować na terenie LGD „Ziemia Gotyku”.

Pouczająca wizyta zachwyciła wszystkich uczestników, którzy spisali swoje wrażenia na kartach dziennika wyjazdu, gdzie możemy przeczytać m.in.:

– „Wyjazd studyjny w Rejon Babogórski pogłębił moje wiadomości dotyczące produktu lokalnego, agroturystyki, promocji turystyki oraz dziedzictwa kulturowego”

– „Miło było spotkać tak wielu pasjonatów. Ci ludzie mieli i mają wpływ na tak wiele sukcesów w swojej działalności”

– „Piekarnia produktu lokalnego „Bugielek” urzekła swoją schludnością i pomysłowością właścicielki, która niemalże nie była w stanie zrealizować dużego zamówienia, co potwierdza trafność i zapotrzebowanie na produkt lokalny.”

Podczas wyjazdu LGD Ziemia Gotyku nawiązała oficjalną współpracę z LGD „Podbabogórze” oraz LGD „Gościniec 4 Żywiołów”.

Lokalna Grupa Działania Fundacja „Ziemia Gotyku”, obok zadań realizowanych w ramach Pilotażowego Programu Leader+, jest wykonawcą projektu „Przedszkole otwiera świat” finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Działanie: Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie, które wchodzi w skład jednego z priorytetów Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 umożliwiło stworzenie w 9 gminach województwa kujawsko-pomorskiego 39 ośrodków przedszkolnych. Opieką objęto ponad

pięciuset przedszkolaków ze wsi, w których nie istniała żadna placówka przedszkolna. Do ośrodków uczęszczają dzieci w wieku od 3 do 5 lat. Grupy przedszkolne składają się z 8 do 15 maluchów, poznających świat metodą projektów. Zastosowana nowoczesna metoda nauczania jest doskonałym bodźcem dla rozwoju dziecka w tak wczesnym wieku. Nauczyciele wychowania przedszkolnego, przed rozpoczęciem pracy w ośrodkach, zostali przeszkoleni do nauczania metodą projektów przez trenerów metodycznych z Fundacji J. A. Komeńskiego, która jest partnerem projektu. Nad pracą dydaktyczną wychowawców przedszkolnych czuwa koordynator merytoryczny, który wspiera realizowane programy nauczania. Dodatkowo w każdym ośrodku prowadzone są zajęcia logopedyczne oraz zapewniona jest opieka psychologa. Atrakcjami dla dzieci, przewidzianymi w projekcie, są wycieczki oraz występy teatralne. Placówki pełnią rolę opiekuńczą, wychowawczą, dydaktyczną i diagnostyczną – terapeutyczną.

Działanie miało na celu zmniejszenie dysproporcji edukacyjnych pomiędzy wsią a miastem. Projekt „Przedszkole otwiera świat” podwyższył poziom edukacji przedszkolnej na wsi poprzez zapewnienie dzieciom opieki wykwalifikowanych specjalistów oraz umożliwienie dostępu do placówek wyposażonych w pomoce dydaktyczne i plastyczne. Niestety obszar realizacji projektu jest ograniczony i objął zaledwie 39 wsi województwa kujawsko-pomorskiego.

Więcej: <http://www.ziemiagotyku.com/>

Tekst:

Katarzyna Orłowska, Mariola Epa

LGD Ziemia Gotyku

Leader+ w „Krzemiennym Kręgu”

Realizacja Programu Leader+ na Szlaku żółwia i dinozaura pozwoliła połączyć wysiłki trzech sektorów: biznesowego, pozarządowego i samorządowego na obszarze dziewięciu gmin z terenu trzech powiatów i dwóch województw. Podjęte działania zakładają takie wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych regionu, które z jednej strony nie umniejszą ich jakości, a z drugiej zapewnią ich trwałą dostępność dla obecnego i przyszłych pokoleń. Najważniejszym celem wspólnych wysiłków jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich LGD „Krzemienny Krąg” poprzez wykorzystanie nowych technologii, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki.

Realizacja Schematu I Lidera pozwoliła na stworzenie Lokalnej Grupy Działania „Krzemienny Krąg”, która swoim zasięgiem objęła obszar dziewięciu gmin: Bałtów, Bodzechów, Ćmielów i Kunów z terenu powiatu ostrowieckiego oraz Sadowie i Tarłów z terenu powiatu opatowskiego (województwo świętokrzyskie), a także gmin Chotcza, Lipsko i Solec nad Wisłą z terenu powiatu lipskiego (województwo mazowieckie). Tak rozległy obszar połączyły trzy charakterystyczne elementy: rzeka Kamienna, tropy dinozaurów w Bałtowie i ostoja żółwia błotnego w Rezerwacie „Borowiec” oraz postać Witolda Gombrowicza.

Rzeka Kamienna, która tworzy malownicze przełomy w Podgrodziu i Bałtowie, w sposób naturalny łączy obszar działania LGD Krzemienny Krąg, w tym powiaty: ostrowiecki, opatowski i lipski. Przez 50 tysięcy lat rzeka wyznaczała kierunek wędrówek pierwszych mieszkańców regionu i kupców, którzy w czasach wpływów rzymskich przybywali jej doliną do podnóża Gór Świętokrzyskich po żelazo. W późniejszych wiekach rzeka stanowiła główną siłę napędową Staropolskiego Okręgu Przemysłowego, pozostawiając do dziś ślady działalności przemysłowej i handlowej naszych przodków w Nietulisku, Chmielowie, Bodzechowie, Ćmielowie, Rudzie Kościelnej i Bałtowie. Pracowita rzeka stworzyła również wyjątkowej jakości walory przyrodnicze. Dzięki malowniczym przełomom Podgrodzie nazywane jest „Małym Ojcowem”, Bałtów stał się wzorem zagospodarowania walorów naturalnych dla potrzeb ruchu turystycznego, a Kępa Piotrawińska kusi bogactwem świata roślin i zwierząt Rezerwatu „Ujście Kamiennej”. Odkrycie tropów dinozaurów w Bałtowie uruchomiło kolejną inicjatywę, dzięki której powstał pierwszy w Polsce Park Jurajski. Na przeciwnym

biegunie Krainy dinozaura znajduje się Rezerwat „Borowiec”, gdzie w naturalnych warunkach Doliny Zwolenki żyje unikalny żółw błotny. Szlak żółwia i dinozaura łączy przepiękny nadwiślański krajobraz z reliktywnym zbiorowiskiem „stepu kwietnego” w Rezerwacie Przyrody „Raj”, na którym znajdują się perele architektury starego, królewskiego Solca, Lipska czy Tarłowa.

Kolejnym elementem charakteryzującym obszar LGD „Krzemienny Krąg” jest postać Witolda Gombrowicza – światowej sławy prozaika i dramaturga, który przyszedł na świat w Małoszycach (gmina Sadowie), a dorastał w opatowsko – ostrowieckich majątkach Gombrowiczów i Kotkowskich, rozsiansych między Wszechświętym, Jaku-

bowicami, Potoczkiem koło Tarłowa a Dołami Biskupimi Witulinem i Bodzechowem.

Dla tak zakreślonego obszaru LGD „Krzemienny Krąg” powstała strategia rozwoju oparta na badaniach, z których wynika, że do tak zwanych mocnych stron zaliczyć należy m.in. położenie, atrakcje przyrodnicze, kulturalne i historyczne, łagodny klimat i czyste środowisko, lokalne tradycje i dość dobrze rozwiniętą sieć szlaków turystycznych. Jako słabe strony wymieniono m.in. wysokie bezrobocie, brak sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, punktów gastronomicznych i hoteli, nieregulowane stosunki własnościowe nieruchomości w tym budowli i terenów pod inwestycje, zbyt mało liderów oraz starzejące się społeczeństwo. Biorąc powyższe pod uwagę, największe szanse na rozwój obszaru zauważono m.in. w rozwoju turystyki czyli przemysłu „czasu wolnego” oraz w unijnych programach służących pobudzeniu aktywności lokalnej. Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich określa wizję regionu działania LGD „Krzemienny Krąg” jako obszaru zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego, opartego na czystym środowisku przyrodniczym i dziedzictwie historyczno – kulturowym, który dzięki partnerskiej współpracy samorządów, przedsiębiorstw i organizacji społecznych tworzy warunki do lepszej jakości życia obecnym i przyszłym mieszkańcom tego regionu, a odwiedzającym go turystom – warunki do atrakcyjnego wypoczynku i rekreacji. Powołana do życia Fundacja „Partnerstwo Krzemienny Krąg” za najważniejszą swoją misję uważa rozwiązywanie wszystkich problemów metodą partnerską, polegającą na łączeniu zasobów, kompetencji i możliwości samorządu terytorialnego, organizacji społecznych i partnerów gospodarczych dla wypracowania zintegrowanych i skoordynowanych działań mających na celu aktywną realizację wypracowanej wizji.

Realizacja Schematu II Pilotażowego Programu Leader + przyniosła ożywienie lokalnych społeczności oraz wydarzenia kulturalne o ogólnopolskim zasięgu. Dzięki wsparciu Leadera wyjątkowego wymiaru nabrał V Ogólnopolski Piknik Gombrowicki. Doły Biskupie Witulin, gdzie odbywał się Piknik, to jedyne miejsce na świecie bezpośrednio związane z autorem „Pornografii”. Ostatnimi właścicielami kamieniołomu, gdzie stała scena, był dziadek pisarza Ignacy Leon Kotkowski i rodzice Witolda. Naturalna scenografia, którą tworzyła ściana wyrobiska przypominała Hollywood, postanowiono więc, że za rok stanie na jej szczycie napis Dollywood. Sztuka, którą zaprezentowali aktorzy teatru z Radomia, została wyreżyserowana przez Krzysztofa Galosa. Oparta na „Dzienniku” Witolda Gombrowicza znakomicie zilustrowała jego poglądy na formę i polską megalomanię, układając się jednocześnie w biografię pisarza. Z niezwykłym spektaklem tanecznym PlepleJADY wystąpili ponadto aktorzy Lubelskiego Teatru Tańca, a Agnieszka Matysiak fenomenalnie wykonała piosenki Edith Piaf. Ostatnim akcentem V Ogólnopolskiego Pikniku Gombrowickiego był spektakl „Gombrowicz niezniszczalny”.

Wyjątkowym wydarzeniem był także I Ogólnopolski Plener Rzeźbiarski Nietulisko 2007 zorganizowany pod hasłem „Łączymy się w Krzemienny Krąg”. Efekt pracy artystów, których oczarowały krajobraz, przyroda i zabytki Ziemi Kunowskiej, a nade wszystko ruiny starej walcowni przeszedł wszelkie oczekiwania. Dorota Banasik połączyła trzy żywioły: kamień, wodę i szkło, nawiązując do staszicowskiej walcowni, która powstała z kamienia, a przez lata napędzana była przez energię wody. Najbardziej utytułowany, w gronie uczestników pleneru, Sylwester Ambroziak przygotował dwie charakterystyczne dla siebie „muzykańskie” postacie ludzkie, z których jedna przewrotnie stanęła na głowie. Uwagę widzów skupiały także przesłanie na temat ludzkiego

łosu wyrażone w symbolice kamiennego żaglowca Grzegorza Popowicza, cywilizacyjne doświadczenia Wojciecha Nowaka czy „usta prawdy” Teresy Pastuszki-Kowalskiej.

Kolejna edycja największej plenerowej imprezy województwa świętokrzyskiego (w tym roku 10 tysięcy gości) czyli Świętokrzyskiego Pikniku Jurajskiego zyskała, dzięki PPL+, dzień „ludowy”, który pozostawił niezatarte wrażenia związane z tradycją nocy świętojańskiej. Zgodnie ze staropolskim obyczajem, sięgającym czasów przedchrześcijańskich dziewczęta puszczały na Kamienną swoje panieńskie wianki. Natomiast dzień „rodzinny” był popisem Bożeny Dykiel, która pokazała mistrzostwo w kuchni oraz była jednym z członków jury konkursu na najsmaczniejszą bałtowską potrawę regionalną.

Dzięki Programowi Leader + zorganizowaliśmy także szereg mniejszych imprez, które ożywiły lokalne środowiska promując naszą tożsamość kulturową. Święto Lasu i Miodu zgromadziło mieszkańców wsi Magonie (gmina Bodzechów), Lato w Kamiennym Kręgu społeczność Jacentowa a Piknik Rodzinny mieszkańców Lipska. Włączyliśmy się we współorganizowanie tradycyjnego Dnia Ceramika w Ćmielowie, a także Dożynek Gminnych w Tarłowie i Bałtowie oraz powiatowo – gminnych w Pawłowicach (gmina Solec). Piknik Nad-

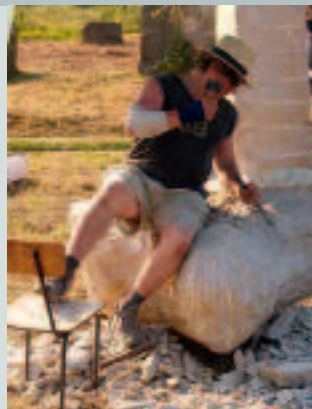
wiślański „Blżej Natury” Chotcza 2007 był pierwszym tego typu wydarzeniem na terenie gminy Chotcza od 30 lat i zgromadził kilka tysięcy osób.

Coraz większą sławę zyskują nasi twórcy produktu lokalnego pszczelarz Edward Budzeń czy garncarz Andrzej Boberek, którzy prowadzą warsztaty dla naszych gości. Wokół bałtowskich, ćmielowskich, czy kunowskich atrakcji turystycznych rodzą się kolejne gospodarstwa agroturystyczne i kolejne pomysły na to, jak dotychczasowy sukces umocnić i przekuć go w trwałe osiągnięcie lokalnej społeczności.

Byliśmy także koordynatorem Programu „Bursztynowy Szlak Greenways”, finansowanym w ramach inicjatywy Central and Eastern European Greenways, w ramach którego zostało zrealizowanych szereg ciekawych inicjatyw lokalnych mających na celu zwłaszcza realizację Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich, a w szczególności budowę drobnej infrastruktury turystycznej. Stowarzyszenie „Nietulisko nad Wiśliną” doprowadziło do oczyszczenia i pogłębienia dawnego kanału odprowadzającego wodę z walcowni żelaza. Otoczenie kanału zyskało małą architekturę, nasadzenia zieleni, a sam zbiornik wodny stał się doskonałym miejscem do organizowania zawodów wędkarskich i regat kajakowych. Gminny Ośrodek Kultury w Sadowiu zagospodarował skwer w centrum Małoszyc, gdzie urodził się Witold Gombrowicz. Przypominają o tym pomnik, tablica informacyjna, a ustawione w sąsiedztwie ławeczki zachęcają do odpoczynku i zadumy. Stowarzyszenie Przyjaciół Solca, stawiając tablice informacyjne przy przeprawie promowej na Kłudziu, przypominało turystom, wędkarzom oraz wszystkim korzystającym z przeprawy tradycję miejsca oraz dzieje transportu rzeczny, którego historia sięga średniowiecza. Odkryta na nowo będzie zachęcała do organizowania spływów wiślanych połączonych z edukacją młodzieży. Tablice informacyjne poświęcone dziedzictwu przyrodniczemu Szlaku Żółwia i Dinosaurów wystawiło natomiast Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Bałtów „Bałt”, akcentując największe atrakcje paleontologiczne i przyrodnicze regionu. Stowarzyszenie Dziedzictwa Kulturowego Gminy Bodzechów „Kurhan” oznakowało i wyposażało w małą architekturę trzy ścieżki dydaktyczne wokół Chmielowa. O ich walorach historycznych i przyrodniczych informują ustawione na poszczególnych trasach tablice informacyjne. W podobny sposób Towarzystwo Przyjaciół Waśniowa „odkryło” dla mieszkańców i gości zapomniane źródło „Wieprzka”, którego dzieje mają związek z historią Waśniowa, a woda od wieków słynęła z właściwości leczniczych. Teren wokół źródła został uporządkowany, odpływ ocembrowany a na zmęczonych czeka stylowa altanka z ławeczkami i stolikiem. Również niezwykłym źródłem zajmował się Oddział PTTK w Lipsku, który uporządkował urokliwy teren Przystanku „Źródło”. Zostało przystosowane do wypoczynku, a czerpana z niego woda dysponuje walorami zbliżonymi do wód uzdrowiskowych Natęczowa. Zespół Szkół w Bałtowie dokonał szczegółowej inwentaryzacji ponad trzystuletnich lip rosnących na terenie parku przy zespole pałacowym Druckich – Lubeckich. W trakcie opracowana została dokumentacja dotycząca wpisów do rejestru pomników przyrody pojedynczych drzew oraz całych zespołów alejowych. Stowarzyszenie „Dobro dziecka” z Lipska pospieszyło na ratunek starej rozłożystej wierzbie. Teren wokół drzewa został uporządkowany, a konkurs fotograficzny poświęcony wierzbom regionu dodatkowo uwydatnił jej piękno.

Jak to się robi w Krzemiennym Kręgu?

Kilkuletnia przygoda z Programem Leader + sprawiła, że bardzo chętnie odwiedzają nas Lokalne Grupy Działania z całej Polski, by ko-

rzystać z naszych doświadczeń i podpatrywać, jak to się robi nad Kamienną. Gościli już u nas przedstawiciele Lokalnych Grup Działania: Spichlerz Górnego Śląska, Górna Proсна, Czarnoziem na Soli, Dorzecze Koszarawy i Kocierzanki, Podbabiogórze oraz Fundacja Bieszczadzka Partnerstwo dla Środowiska. Wszyscy wyjeżdżają oczarowani Bałtowskim Parkiem Jurajskim, Żywym Muzeum Porcelany, pomysłem na zorganizowanie spływu w nizinnej części Polski, Bałtowskim Zwierzyńcem, a w szczególności ludźmi i inicjatywami na Gombrowiczowskim Szlaku. Na wszystkich robi ogromne wrażenie fakt, że w mijającym sezonie turystycznym Bałtowski Park Jurajski odwiedziło 300 tysięcy gości, co klasyfikuje nas w ścisłej czołówce turystycznych atrakcji województwa świętokrzyskiego. Większość szczerze podziwia nasze osiągnięcia, które doprowadziły do pojawienia się miejscowości, objętych działaniem LGD, na turystycznej i gospodarczej mapie Polski.

Wielu wskazuje na umiejętne połączenie działań trzech sektorów: pozarządowego, samorządowego i biznesowego, wykorzystanie potencjału ludzkiego oraz wskazanie wspólnego mianownika dla rozległego obszaru z terenu dwóch województw, trzech powiatów i dziewięciu gmin, który został objęty realizacją Programu Leader +. Mamy również nadzieję, że większość gości wyjeżdża z głowami pełnymi pomysłów lub przynajmniej wskazówek, jak działać u siebie, by wykorzystać to, co najlepsze wśród walorów przyrodniczych i kulturowych swoich regionów.

Jarosław Kuba
Łukasz Chlebny
Monika Bojas
LGD Krzemienny Krąg

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania C.K. Podkarpacie — ukłon w stronę przyszłości małych społeczności

Narodziny Stowarzyszenia

W grudniu 2005 roku z inicjatywy dwóch gmin: Czudec i Wielopole Skrzyńskie powstało Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania C.K. Podkarpacie realizujące projekt „Centrum Kultury Podkarpacie”.

Nazwa Stowarzyszenia pochodzi od pierwszej litery nazwy miejscowości „Czudec” oraz od pierwszej litery nazwiska Tadeusza Kantora – artysty, malarza, teatrologa, urodzonego w Wielopolu Skrzyńskim. To swoistego rodzaju hołd złożony temu wybitnemu synowi naszej ziemi.

Obszar działania C.K. Podkarpacie

Gminy funkcjonujące w ramach Lokalnej Grupy Działania C.K. Podkarpacie: Czudec (powiat Strzyżowski) i Wielopole Skrzyńskie (powiat Ropczycko–Sędziszowski) położone są w bliskim sąsiedztwie geograficznym, na terytorium województwa podkarpackiego, w okolicach Rzeszowa. Obie gminy udowodniły, na przestrzeni ostatnich lat, że potrafią efektywnie realizować projekty inwestycyjne przy udziale finansowania zewnętrznego oraz, że są dobrze przygotowane do absorpcji środków unijnych, toteż włączyły się w realizację założeń Pilotażowego Programu Leader+. Łączy ich także podobny profil społeczny, gospodarczy i przestrzenny, co uzasadnia ich integrację i podejmowanie wspólnych działań na rzecz rozwoju obszaru objętego strategią LGD C.K. Podkarpacie.

Władze Stowarzyszenia

Do udziału w Lokalnej Grupie Działania C.K. Podkarpacie zostały zaproszone dwa samorządy gminne oraz partnerzy społeczni i ekonomiczni działający na obszarze dwóch gmin. Rekomendacji członkom zarządu udzielili: Gmina Czudec i Wielopole Skrzyńskie, OSP Wielopole Skrzyńskie, Podkarpackie Stowarzyszenie Aktywnej Rehabilitacji, Podkarpackie Stowarzyszenie Agroturystyczne Ziemi Ropczycko – Sędziszowskiej, Stowarzyszenie Dziedzictwo i Krajoznawstwo DziK, Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Edukacji w Powiecie Strzyżowskim i Rozwoju Młodych Talentów KOPERNIK.

Misja

Stowarzyszenie C.K. Podkarpacie traktuje swoją działalność jako misję społeczną, kładąc szczególny nacisk na otwartość i szeroką reprezentację różnych grup społecznych wśród członków i partnerów. Myśl przewodnią stanowi twierdzenie, że: Lokalna Grupa Działania C.K. Podkarpacie to otwarte forum społeczeństwa zorientowanego na partnerską współpracę w dążeniu do możliwie najlepszego wykorzystania naturalnych, kulturowych i historycznych walorów tej ziemi i w efekcie do poprawy jakości życia mieszkańców.

Cele i główne kierunki działań

Lokalna Grupa Działania realizuje cele i zadania zapisane w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich, która powstała na podstawie diagnozy stanu społeczno – gospodarczego obszaru gmin Czudec i Wielopole Skrzyńskie, przygotowanej z wykorzystaniem analizy SWOT. Obecne działania stowarzy-

szenia finansowane są w ramach „Pilotażowego Programu Leader+” Schemat II.

Głównym celem działań LGD C.K. Podkarpacie jest rozwój turystyki. Jego realizacja wiąże się z podejmowaniem różnych inicjatyw zmierzających do wzmocnienia infrastruktury okolicy turystycznej w regionie, w tym także do opracowania oferty zorientowanej na rozwój aktywnych form wypoczynku i jej promocję, poprzez kreowanie tzw. „wizytówek regionu”, prezentowanie i kultywowanie tradycji świątecznych, promowanie twórczości i muzeum Tadeusza Kantora, organizowanie imprez kulturalnych. Z inicjatywy LGD powstała lokalna pamiątka „**Krzeszełko Kantorowskie**”, stworzona na cześć założyciela teatru Cricot 2, znanego artysty, malarza, teatrologa, profesora ASP w Krakowie, innowatora w sztuce teatru, dramaturga, twórcy wielu sztuk teatralnych, wystawianych na całym świecie, który pierwsze lata swego życia spędził w starej XIX – wiecznej plebanii w Wielopolu Skrzyńskim. Statuetkę otrzymują amatorskie teatry biorące udział w KANTORARIACH lub Prezentacjach Teatrów Poszukujących – cyklicznych imprezach o charakterze konkursowym, w których udział biorą alternatywne zespoły teatralne z całego świata. Stowarzyszenie pragnie również zaangażować lokalną społeczność w „poszukiwanie własnej historii” poprzez naukę i promocję rękodzielnictwa i jadła regionalnego. W tym celu zorganizowano warsztaty rzemiosła (malarstwo, linoryt, snycerka) i warsztaty kucharskie związane z tematyką jadła staropolskiego. Młodzież mogła zapoznać się z technikami obróbki drewna, malarstwa na szkle oraz wykonywania linorytu. Panie z terenu objętego projektem przez kilkanaście spotkań uczyły się pieczenia i gotowania potraw, które niegdyś cieszyły się szacunkiem naszych prababek. Na tegorocznym Jarmarku Kulturalnym swoje rzemieślnicze wyroby zaprezentowali młodzi, rodzimi twórcy. Warte obejrzenia były pokazy kowalskie. Dni Wielopola uświetniła, po raz pierwszy, degustacja jadła regionalnego. We wszystkich lokalnych imprezach udział wzięły zespoły i kapele z obszaru objętego strategią.

Niewątpliwie ważnym zadaniem realizowanym przez LGD jest działalność szkoleniowa, w tym edukacja ekologiczna i kulturalna młodzieży i dorosłych. Stowarzyszenie C.K. Podkarpacie było organizatorem bezpłatnych, otwartych szkoleń z języka angielskiego i szkoleń informatyczno – internetowych dla mieszkańców. Proponowane tematy szkoleń spotkały się z wielkim zainteresowaniem ze strony mieszkańców. Niestety ilość miejsc była ograniczona.

LGD podejmuje też działania na rzecz integracji i współpracy ludności wiejskiej. W organizację „Wielopolandii”, szczególnie poprzez opiekę nad niepełnosprawnymi uczestnikami, włączyli się wolontariusze: Siostry Michalinki i Bracia Kapucyni. Stowarzyszenie C.K. Podkarpacie, realizując cele i zadania zapisane w strategii, dąży przede wszystkim do poprawy jakości życia mieszkańców obszaru objętego ZSRW.

Małgorzata Szczygiel

Joanna Pająk

Stowarzyszenie LGD C.K. Podkarpacie

LGD „Dziedzictwo i Rozwój”

LGD „Dziedzictwo i Rozwój” na XVIII Imieninach Pana Jana w Zwoleniu

Dzięki zgodnemu współdziałaniu wielu partnerów, do których w tym roku dołączyła Lokalna Grupa Działania „Dziedzictwo i Rozwój”, godnie obchodziliśmy XVIII Imieniny Pana Jana w Zwoleniu. Patronat honorowy nad imprezą objęli: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Marszałek Województwa Mazowieckiego, Wojewoda Mazowiecki i Starosta Zwoleński. Sprawną organizację zapewnili: Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój”, burmistrz Zwolenia, Dom Kultury w Zwoleniu, Muzeum Regionalne w Zwoleniu, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna im. Jana Kochanowskiego w Zwoleniu oraz Towarzystwo Miłośników Miasta Zwolenia im. Jana Kochanowskiego.

Pod hasłem „Janowi Kochanowskiemu – My Współcześni” otwarto dwie wystawy: „Ziemia Jana Kochanowskiego w fotografii” w Galerii Fotografii i Plastyki Miejskiego Domu Kultury i „Jan Kochanowski w sztuce ludowej” w Muzeum Regionalnym oraz rozstrzygnięto dwa konkursy: Mazowiecki Konkurs Literacki na fraszkę „O statuettę Jana Kochanowskiego” i konkurs wiedzy o Janie Kochanowskim.

Jak co roku, imieninowy korowód ruszył ulicami Zwolenia do kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, gdzie znajduje się Kaplica Kochanowskich z prochami poety. Punktem kulminacyjnym obchodów był Imieninowy Koncert Galowy, który odbył się na stadionie MKS Zwolenianka. W imprezie udział wzięli uczniowie Zespołu Szkół Licealnych im. Jana Kochanowskiego w Zwoleniu z programem słowno-muzycznym, uczniowie Gimnazjum im. Jana Kochanowskiego, zespoły artystyczne i grupa recytatorska Domu Kultury w Zwoleniu, zespół „Gotardowie” wraz z kapelą ludową oraz mieszkańcy i zaproszeni goście. Sygnał do rozpoczęcia koncertu dała Miejska Orkiestra Dęta hejnałem Miasta Zwolenia.

Ważnym punktem koncertu było wręczenie Medali „Zasłużony dla Ziemi Zwoleńskiej” przyznane przez Towarzystwo Miłośników Miasta Zwolenia.

Podczas imprezy wręczono również statuetki Jana Kochanowskiego za wspieranie inicjatyw kulturalnych w Zwoleniu. Najlepszym sponsorem okazał się Janusz Janik i Leszek Janik z firmy Brat-Met. Dyplomami wyróżniono również Kazimierza Hołuję – prezesa Spółdzielni Ogrodniczej Eksport-Import i Jerzego Skirzyńskiego – prezesa Usługowej Spółdzielni UNIWERSUM z Warszawy.

Wielgie inspiracją Malczewskiego, Dygasińskiego, Karczewskiego

Związki małej miejscowości Wielgie z wielką literaturą i sztuką są oczywiste nie tylko dla mieszkańców powiatu zwoleńskiego. Od Itły po Czarnolas szlaki turystyczne wiodą śladami „wielkich ludzi małych ojczyzn”: Jana Kochanowskiego, Bolesława Leśmiana, Adolfa Dygasińskiego, Jacka Malczewskiego i Wacława Karczewskiego.

Pamiętając słowa Jana Kochanowskiego: „Służmy pocziwiej sprawie”, w promocji walorów przyrodniczych i bogatego dziedzictwa historycznego i kulturowego tych ziem, dostrzeżono możliwości rozwoju obszarów położonych w dolinach rzek: Zwolenianki i Itzanki. W ramach podjętych działań wydawane są książki, foldery oraz organizowane spotkania promocyjne. Przy wsparciu środków Pilotażowego Programu Leader+ dotychczas ukazały się: książka Wacława Karczewskiego „W Wielgiem” oraz zbiór opowiadań Adolfa Dygasińskiego „Co się dzieje w gniazdach”. Okazją do wspomnień było spotkanie zorganizowane przez LGD „Dziedzictwo i rozwój” 6 października 2007 r. w Domu Ludowym w Wielgiem. „Widocznie coś niezwykłego dzieć się miało w Wielgiem w ten pogodny ranek” – ta myśl dziedzica Wacława Karczewskiego stała się hasłem przewodnim imprezy. Wielgie

inspirowało Jacka Malczewskiego i Adolfa Dygasińskiego, którzy na przełomie XIX i XX wieku żyli w tej miejscowości i tu tworzyli swoje dzieła. Śladami Jacka Malczewskiego podążała Katarzyna Posiadała z Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu. O Adolfie Dygasińskim i Wacławie Karczewskim przypominał były dyrektor szkoły w Wielgiem – Kazimierz Niedziela. Dziedzictwo i możliwości rozwoju ziemi Jana Kochanowskiego z wykorzystaniem podejścia typu LEADER + omówił prof. dr hab. Henryk Bednarczyk.

Prelekcje cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców. Przybyli seniorzy, którzy opowiedzieli wiele ciekawych legend związanych z obszarem działania LGD, pochodzących z przełomu XIX i XX wieku i przekazywanych ustnie z pokolenia na pokolenie. Uczestnicy spotkania wzięli też udział w degustacji potraw regionalnych. W części artystycznej wystąpili uczniowie z Publicznej Szkoły Podstawowej w Wielgiem, zespół „Ulijanki” oraz Karolina Tyburska.

LGD Dziedzictwo i Rozwój na XV Międzynarodowych Targach Turystycznych w Warszawie

LGD „Dziedzictwo i Rozwój”, dzięki finansowemu wsparciu ze środków Pilotażowego Programu Leader+ Schemat II, mogła być uczestnikiem „Village Global”, zorganizowanej podczas Międzynarodowych Targach Turystycznych „TT Warsaw Tour & Travel”, które odbyły się we wrześniu w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie. W prezentacji regionu, objętego działaniem LGD, wzięły udział zespoły ludowe i lokalni twórcy ze Zwolenia, Iłży i Czarnolasu. Znaleźli się tam tacy wykonawcy jak:

1. Zespół ludowy i wokalnno-muzyczny ze Strykowic Górnych gm. Zwolen (15 osób), kierownik zespołu Wanda Krawiec. Występy w formie obrzędów ludowych.

2. Zespół wokalny „GOTARDOWIE” (5 osób), którym kieruje współwykonawca – Joanna Tęcza.
3. Wokalny zespół folklorystyczny z okolic działalności Józefa Myszkę gm. Iłża (9 osób)
4. Młodzieżowy zespół folklorystyczny, wokalnno-instrumentalny, „KORALIKI” z Maziarz, gm. Iłża (9 osób), pod kierownictwem Barbary Krajewskiej,
5. Rycerze ze stowarzyszenia „Smocza Kompania” 10 os. z Iłży – szef Piotr Wasek. Pokaz walk rycerskich.
6. Zespół Ludowy „Sobótka” z Czarnolasu (14 osób), kierownik zespołu Pani Lucyna Wolszczak

Oferta LGD cieszyła się tak dużym zainteresowaniem odwiedzających targi gości, że organizatorzy prosili o ponadprogramową prezentację polskich zespołów. Jest to tym większy sukces naszej kultury lokalnej, że konkurowaliśmy z prezentacjami artystycznymi krajów o znacznie lepiej rozwiniętej infrastrukturze turystycznej i bardziej rozpoznawalnym w świecie folklorze, np.: pokaz gry na słowackich fujarach, muzyczna prezentacja Meksyku, egipski zespół muzyczno-taneczny, hiszpańska tancerka Flamenco, turecki taniec folklorystyczny.

Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój” prezentowało ponadto ofertę turystyczną własnego obszaru działania, tj. gmin: Zwolen, Iłża i Policzno. Zwiedzający mogli podziwiać prezentację wytworów sztuki ludowej oraz spróbować potraw regionalnych.

W targach uczestniczyło blisko 60 krajów, odwiedziło je tysiące ludzi. Impreza ta była doskonałą okazją do promocji, wymiany doświadczeń i nawiązania kontaktów z wystawcami z kraju i zagranicy.

Piotr Wajs

LGD Dziedzictwo i Rozwój

Lokalna Grupa Działania

STOWARZYSZENIE „LIDER POJEJERZA”

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Lider Pojezierza” powstała w trakcie prac 80-cio osobowej grupy aktywnych działaczy trzech sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich, realizowaną w ramach I Schematu Pilotażowego Programu Leader+ . **Stowarzyszenie „Lider Pojezierza”** swym działaniem obejmuje obszar 9 gmin leżących wzdłuż południowej granicy województwa zachodniopomorskiego. Gminy te, wchodzące w skład 3 powiatów tj. powiatu myśliborskiego (Barlinek, Boleszkowice, Dębno, Myślibórz, Nowogródek Pomorski), pyrzyckiego (Lipiany, Przelewice) i choszczeńskiego (Krzęcin, Pełczyce), leżą blisko trzech wielkich aglomeracji: na południe od Szczecina, na północny-zachód od Poznania oraz na wschód od Berlina. Obszar ten stanowi ogromny potencjał zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego, co rodzi nadzieję na rozwój turystyczny naszego regionu.

Jednym z pierwszych efektów pracy Stowarzyszenia „Lider Pojezierza” była popularna wersja Zintegrowanej Strategii Pojezierza Myśliborskiego zatytułowana „Jak zmienić świat wokół, aby lepiej żyć”, wydana w nakładzie 1000 egzemplarzy. Dokument ten jest odzwierciedleniem autentycznych problemów i wskazuje kierunki rozwoju naszego regionu oraz stał się podstawowym przewodnikiem dla Lokalnej Grupy Działania.

Równie ważnym działaniem dla LGD było zorganizowanie w marcu ubiegłego roku konferencji podsumowującej projekt „Strategia dla Pojezierza – zintegrowanie obszarów wiejskich 9 gmin z południa województwa zachodniopomorskiego”. W trakcie konferencji partnerzy biorący udział w projekcie prezentowali swój potencjał i możliwości. Mówili o tym, co mają zamiar zrobić razem w przyszłości i jak wielką wartością jest to, że trzy sektory podejmują wspólny wysiłek na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. W trakcie konferencji, w której uczestniczyło ok. 200 osób, podpisano deklaracje współpracy z kilkoma nowymi partnerami, w tym z partnerami zagranicznymi. Stowarzyszenie utworzyło również własną stronę internetową, na której zaprezentowany został projekt oraz promowana jest działalność LGD www.liederpojezierza.pl.

Aktualnie jednym z głównych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, jakie LGD realizuje, jest praca nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich i wdrażanie wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe i historyczne oraz promocja obszaru działania LGD. Stowarzyszenie chce w ten sposób stworzyć atrakcyjną i spójną ofertę dla odwiedzających nasz region turystów. Ponadto LGD kształci menedżerów projektów, którzy uczą się jak tworzyć i skutecznie realizować projekty dla społeczności wiejskich.

Realizację tych działań wspomagają środki finansowe pozyskane przez stowarzyszenie w ramach „Pilotażowego Programu Leader+” Schemat II.

W ramach realizowanego projektu tworzona jest sieć Ośrodków Rozwoju Lokalnego, która zajmować się będzie wspieraniem i animacją lokalnego środowiska. W trakcie opracowania są ścieżki tematyczne, dzięki którym powstanie kompleksowa oferta turystyczna obszaru Pojezierza. Organizowane są też spotkania w partnerskich LGD, w Polsce i za granicą, celem wymiany wzajemnych doświadczeń i zawarcia porozumień o współpracy. LGD prowadzi też działalność szkoleniową. W czerwcu odbył się wyjazd studyjno - szkoleniowy dla osób zainteresowanych uprawą roślin energetycznych (wierzby, topoli, akacji itp.) w celu pozyskania biopaliwa i popularyzacji roślin z przeznaczeniem na opał stały. W wyjeździe szkoleniowym udział wzięło 45 osób. Uczestnicy mogli zapoznać się z technologią upraw roślin energetycznych, wysłuchać opinii specjalistów w tej dziedzinie, a co ważne, wymienić własne doświadczenia z osobami, które stosują innowacyjną technologię w dziedzinie zaopatrzenia w energię.

Członkowie LGD wzięli też udział w wyjeździe studyjnym do zaprzyjaźnionego LGD „Astrid Lindgerens Hembygd” w Vimmerby (Szwecja). Celem spotkania obu organizacji była wzajemna integracja oraz zapoznanie członków naszej grupy z metodami pracy partnerów i zasadami działania Inicjatywy Leader w Szwecji. Organizując tego typu wyjazdy przede wszystkim zależy nam na wzajemnej wymianie doświadczeń i podpatrywaniu już zrealizowanych projektów, aby zaczerpnąć inspirację i w przyszłości przenieść dobre przykłady na nasz teren. Należy dodać, że Szwecja to piękny i gościnny kraj, a ludzie bardzo sympatyczni i co ważne, chętnie dzielą się własnymi doświadczeniami. Nie ukrywają swoich problemów i trudności w realizacji projektów, które ich nie zrażają, bo jak mówią, najważniejsze dla nich to satysfakcja z tego co czynią z wielką pasją i zaangażowaniem, stale mając na uwadze utrzymanie harmonii pomiędzy człowiekiem a naturą.

Jednoczeniu obszaru LGD sprzyjać ma organizacja, każdego roku w innej miejscowości, Targów Inicjatyw Lokalnych i Awangardowych (TILIA = LIPA). Pierwsze Targi „TILIA 2007, które odbyły się w Barlinku w dniach 7 - 8 września 2007 roku poprzedziło szkolenie dla ekip organizatorskich i realizatorskich. Jego uczestnicy mogli dowiedzieć się m.in. jaki jest cel udziału w targach, jak zaprojektować stoisko i przestrzeń na nim, a także jak uzyskać podstawowe informacje o stosowanych formach promocji podczas targów.

Tegoroczna „TILiA” została zorganizowana przez Stowarzyszenie „Lider Pojezierza” jako element projektu pt. **„Lider Pojezierza – sposób na zmianę regionu”**, realizowanego w ramach „Pilotażowego Programu Leader+” – Schemat II. „TILiA” jest wspólnym cyklicznym wydarzeniem prezentującym i promującym cały obszar „Lider Pojezierza”. Targi spinają w jedną całość osiągnięcia i potencjał wszystkich podmiotów wspólnie realizujących Strategię. Ponadto, mają one stać się przestrzenią dla wymiany doświadczeń i okazją do nawiązania szerszej współpracy, znalezienia partnerów dla projektów, nawiązania kontaktów i wypromowania pomysłów. „TILiA” to dwa dni – pierwszy o charakterze konferencyjnym, a drugi – targowym.

• **7 września 2007 - odbyła się konferencja pt. „Współpraca dla rozwoju”, zorganizowana wspólnie z Wyższą Szkołą Administracji Publicznej w Szczecinie oraz Wydziałem Zamiejscowym w Szczecinie Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP w Warszawie.**

Celem konferencji była integracja środowisk zajmujących się teorią i praktyką z dziedziny rozwoju lokalnego, zwłaszcza terenów wiejskich i stworzenie platformy wymiany doświadczeń, opinii i wyników badań związanych z ww. problematyką. W konferencji wzięli udział specjaliści i naukowcy w dziedzinie rozwoju lokalnego.

Uczestnikami konferencji byli m.in. przedstawiciele trzech sektorów: publicznego, prywatnego i społecznego oraz reprezentanci instytucji ściśle związanych z działaniami na rzecz rozwoju lokalnego w województwie zachodniopomorskim. Spotkanie to było również wspaniałą okazją dla nawiązania współpracy z nowymi partnerami ze środowisk naukowych / akademickich. W trakcie konferencji podpisano trójstronne porozumienie o współpracy pomiędzy Stowarzyszeniem „Lider Pojezierza”, Wyższą Szkołą Administracji Publicznej w Szczecinie oraz Wydziałem Zamiejscowym w Szczecinie Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP w Warszawie.

Zakres merytoryczny Konferencji obejmował następujące zagadnienia:

- Obszar działania Stowarzyszenia „Lider Pojezierza” oraz dotychczasowe wspólne osiągnięcia społeczności dziewięciu gmin w ramach „Pilotażowego Programu Leader+”;
- Inicjatywa Programu „Leader” jako narzędzie rozwoju lokalnego obszarów wiejskich;
- Metodyka planowania rozwoju;
- Rola samorządu jako reżysera lokalnego rozwoju;
- Potencjał aktywności społecznej w procesie przemian środowiska lokalnego;
- Przeciwdziałanie bezrobociu jako element polityki społecznej;
- Psychologiczne aspekty polityki regionalnej;
- Model Szkoły Wiejskiej.

• **8 września na Barlineckim Rynku i w jego okolicach odbyły się Targi wystawiennicze i towarzyszące im konkursy oraz inne niespodzianki.**

W ramach tego wydarzenia zaprezentowano potencjał obszaru Stowarzyszenia „Lider Pojezierza”, w tym lokalne podmioty, inicjatywy, oferty, usługi i produkty. Na specjalnym stoisku była prezentowana idea i działalność LGD Stowarzyszenia „Lider Pojezierza”. Program targów obejmował także warsztaty z dziedziny agroturystyki, rolnictwa ekologicznego oraz prezentacje promujące innowacyjność i nowe technologie na wsi. Wielką atrakcją Targów były występy artystyczne z regionu Stowarzyszenia „Lider Pojezierza”, Regaty Żeglarskie, Konkurs Kulinarny o tytuł „Ochmistrzyni”, Barlineckie Pożegnanie Lata oraz inne niespo-

dzianki zgodne z hasłem przewodnim „Woda-drzewo-myśl”. Impreza zakończyła się pokazem tańczących fontann na Jeziorze Barlineckim, który wzbudził ogromne zainteresowanie i entuzjazm. Z okazji Targów został przygotowany „Katalog Targowy” – prezentujący obszar Lokalnej Grupy Działania i wystawców.

W miesiącu wrześniu b.r. nasza Lokalna Grupa Działania uczestniczyła w konferencji **„Lokalne Grupy Działania LEADER jako trwałe ogniwo w aktywizacji rozwoju obszarów wiejskich w Województwie Zachodniopomorskim”**, której patronat honorowy objęli Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego. W trakcie konferencji omówiono realizację Pilotażowego Programu Leader+ oraz jego znaczenie w procesie aktywizacji społeczności mieszkających na wsi, na przykładach Zachodniopomorskich Grup Działania. Prezentacji naszego Projektu „Lider Pojezierza – sposób na rozwój regionu” dokonała Anna Garzyńska – koordynator projektu, a w części artystycznej wystąpił Zespół Muzyki Dawnej „ARS ANTIQUA” z Bierzwnika pod kierownictwem Adama Deneki. W celach promocyjnych naszego regionu przygotowaliśmy również stoisko wystawowe.

Chcąc pozyskiwać partnerów i bardziej promować nasz bogaty w zasoby naturalne i dziedzictwo kulturowe region, w dniach 28 – 30.09.2007 r. Lokalna Grupa Działania uczestniczyła w Międzynarodowych Targach „Farma 2007”. Zabraliśmy ze sobą tylko niektóre próbki lokalnych produktów: mydełko przelewickie z Ogródu Dendrologicznego, przysmak przelewicki Pani Bożeny Fiszer i Krystyny Dębowskiej, słynną ceramikę z Barlineckiego Ośrodka Kultury – niestety ubogą ilość, tajemnicze słoiczki z apetyczną zawartością z Koła Gospodyń

z Chrapowa, której nie mogliśmy naruszyć, bo słoiki były zbyt mocno zakręcone, kowalstwo artystyczne Pana Longina Juszo z Lipian, wyroby artystyczne z Domu Samopomocy z Krzęcina, drzewka – palmy Pana Zbigniewa Kotlarza z Lipian, które nasywały pytanie zwiedzającym: „czy to u Was rośnie?” Z pewnością nie rośnie u nas, ale ważne, że jest produkowane i że się podobało. Promowaliśmy też inne produkty, tj. „Lipoja” przysmak krzęciński Pana Janusza Głowackiego, który wyjątkowo smakował gościom, matę przygotowaną przez Piekarnię „Ceno” w Pełczycach oraz materiały informacyjno-promocyjne z naszego obszaru działania. Podczas targów nawiązaliśmy kontakty z wieloma Lokalnymi Grupami Działania m.in. z Fundacją „Naszyjnik Północy”, z Ostrzeszowską Grupą Działania, Fundacją Bieszczadzką „Partnerstwo dla Środowiska”, Fundacją Partnerską „Duch Gór” i naturalnie stałą współpracę z naszymi sąsiadami ze Stowarzyszenia „WIR” ze Stargardu Szczecińskiego. Gościliśmy też przedstawicieli z FAPA oraz osoby zainteresowane wioskami tematycznymi, które będziemy tworzyć w ramach schematu II PPL+. Panu Zdzisławowi Tatarako z Polskiego Radia Szczecin udzieliliśmy wywiadu o naszych produktach i sposobie ich promocji.

Przed nami jest jeszcze wiele pracy i szereg działań do zrealizowania, a przede wszystkim przygotowanie mieszkańców obszaru LGD do nowego okresu programowania 2007-2013, by mogli korzystać z szansy, jaką stwarza nam Leader+.

Anna Garzyńska

LGD Stowarzyszenie „LIDER POJEZIERZA”

Informacja dotycząca wdrażania działania 2.7 Pilotażowy Program Leader + Schemat II

Realizacja 149 projektów prowadzonych przez Lokalne Grupy Działania postępuje bardzo sprawnie i intensywnie. Po uzyskaniu zaliczek, w II i na początku III kwartału br., grupy przystąpiły do realizacji zadań zapisanych w Zintegrowanych Strategiach Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wnioski o płatność pośrednią składane są od marca br., a do 12 listopada br. wpłynęło 221 wniosków na kwotę 24,8 mln złotych. W wyniku pozytywnej weryfikacji wniosków, FAPA przekazała do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa 90 zleceń płatności na kwotę ok. 8,5 mln zł. Beneficjentom wypłacono łącznie kwotę 3 mln zł.

FAPA stara się utrzymywać stały kontakt z przedstawicielami LGD w zakresie prawidłowego przygotowywania i składania wniosków o płatność. W tym celu wszystkie dokumenty oraz instrukcje potrzebne do przygotowania wniosku udostępniane są na bieżąco na stronie www.fapa.org.pl. Umieszczono tam także informacje o najczęściej popełnianych błędach tak, aby można je było wyeliminować w kolejnych dokumentach przygotowywanych przez LGD. W dniach 5 września i 30 października Fundacja zorganizowała kolejne szkolenia dla 60 beneficjentów składających wnioski o płatność. Przedstawiciele FAPA brali również udział w spotkaniach z LGD w poszczególnych województwach.

Informacje dotyczące wdrażania Pilotażowego Programu Leader+ umieszczane są na bieżąco, na stronie Krajowej Sieci Leader+ www.leaderplus.org.pl. We wrześniu br. Fundacja wydała broszurę informacyjną pt. „Realizacja Pilotażowego Programu Leader+ w Polsce”, która rozestana została do Lokalnych Grup Działania oraz jest udostępniana podczas spotkań, warsztatów i konferencji.

Krzysztof Janiak
FAPA ZRW

Fotografie z archiwum Stowarzyszenia C.K. Podkarpacie

Władza w LGD

Istnieje kilka podstawowych typów sprawowania władzy w społeczności lokalnej:

1. Model tradycyjny przyznaje największą i najważniejszą rolę administracji samorządowej, która sprawuje władzę wielowymiarowo oraz w porozumieniu z mieszkańcami, głównie poprzez mechanizm, często obowiązkowych, konsultacji społecznych.
2. Model partnerski zakłada przekazanie części kompetencji władzy samorządowej w ręce Trzeciego Sektora, który wypełnia jej funkcje poprzez kontrakty lub w drodze konkursów, oferując swoje warunki wypełniania zadań.
3. Model tzw. „New Public Management” zakłada formalny podział władzy pomiędzy administrację samorządową i podmioty prywatne oraz partnerstwa publiczno – prywatne. W tym rozumieniu władza samorządowa oddaje część swych kompetencji, w sferach stricte publicznych – na przykład oświacie, służbie zdrowia, transporcie publicznym, więziennictwie, zadaniach policyjnych itp., w zarząd prywatnego, niezależnego od władz lokalnego podmiotu poprzez koncesje, sprzedaż, dzierżawę majątku albo rezygnację ze świadczenia usług przez podmioty publiczne.

Dla Lokalnych Grup Działania interesującym typem władzy jest model oparty o partnerstwo, który jest promowany jako rozwiązanie alternatywne lub uzupełniające w programie LEADER+.

Z punktu widzenia teorii socjologicznej *Partnerstwa są związkami pomiędzy grupami i jednostkami, które łączą wspólne cele, dążą razem do ich osiągnięcia i czynią to w duchu współpracy i uczciwości* (za - Johnem Marriott „The power of partneship – The next step”). W takim rozumieniu partnerstwo jest siecią współpracy, opartą o zaufanie, budowaną m.in. poprzez klarowne proporcje władzy, a te z kolei są wyznaczane przez **odpowiednie parytety**, ważne z punktu widzenia realizacji celów.

W programie LEADER+ formalne parytety prowadzące do ustanowienia proporcji władzy w partnerstwie mają charakter:

- parytetów płci (minimum 40% jednej płci w organach decyzyjnych),
- parytetów sektorowych (mniej niż 50% reprezentantów sektora publicznego w składzie organu decyzyjnego).

Nieformalne parytety, które ujawniły się w trakcie realizacji LEADER’a w Polsce były następujące:

- parytety terytorialne (podział miejsc w organie zarządzającym w stowarzyszeniu / fundacji odpowiadający podziałowi terytorialnemu obszarowi jego działania – np. w zarządzie stowarzyszenia zasiada po 3 reprezentantów każdej z 3 gmin objętych działaniem LGD)
- parytety organizacyjne (podział miejsc w organie zarządzającym w stowarzyszeniu / fundacji oparty na ustalonych statutowo proporcjach – np. wśród 5 miejsc w zarządzie dla organizacji pozarządowych, 3 dla Ochotniczych Straży Pożarnych, 2 dla Kół Gospodyń Wiejskich)

Wszystkie wymienione rodzaje parytetów nakładając się na siebie mocno skomplikowały proces budowy partnerstw na etapie ich formalnego tworzenia.

Niestety w procesach definiowania i ostatecznego ustalania parytetów pojawiły się obserwowane w trakcie prowadzonych badań zjawiska, które socjologie określają mianem „**klientelizmu**” polegającego na uznaniu jednej grupy za uprzywilejowanego lub nawet wyłącznego reprezentanta danego sektora. Przykładowo, na terenie gminy rekrutacja do zarządu LGD prowadzona była tylko wśród wybranych stowarzyszeń, z pominięciem innych. Klientelizmowi zawsze towarzyszy relacja patron – klient, gdzie uznanie danej grupy za uprzywilejowaną wiąże się z oddaniem przez nią usług na rzecz patrona, który definiuje władzę na danym terenie.

Kolejną patologią, nieuchronnie pojawiającą się przy definiowaniu parytetów władzy w partnerstwie jest zjawisko **władzy dyskrecjonalnej**, polegające na izolowaniu ośrodka decyzyjnego od członków partnerstwa i ich klientów. Decyzje podejmowane są w partnerstwie poprzez autonomiczną władzę organu zarządzającego, który działa jak ekskluzywna komórka, nie dzieląca się informacjami, za to rozdzielająca pracę. Organ zarządzający we władzy dyskrecjonalnej działa poprzez nieformalne sieci i układy towarzyskie, rodzinne oraz partyjne.

Partnerstwo typu LGD, które przejdzie przez etap definiowania parytetów władzy i uchroni się przed wspomnianymi patologiami, stanie następnie wobec problemu **redystrybucji władzy** w obliczu:

- przyjęcia odpowiedzialności finansowej przez zarząd stowarzyszenia, pewnych jego członków albo organizacji wspierających,
- przesunięcia odpowiedzialności finansowej na gminę,
- przekazania realizacji zadań partnerstwa w podwykonawstwo.

Skutkiem tych działań jest konieczność **redefinicji relacji władzy wewnątrz partnerstwa (redystrybucji władzy)**, która bierze się z:

- wzrostu roli i znaczenia organów zarządzających,
- wzrost znaczenia aparatu urzędniczego, odpowiedzialnego za wykonanie projektów, kompetentnego w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi (FAPA, biura projektowe, agencje PR, media itd.)

W rezultacie tych zmian obserwowane są następujące prawidłowości – mniejsze zaangażowanie (np. finansowe) partnerów skutkuje redefinicją formalną parytetów. W efekcie, przykładowo wzięcie na siebie odpowiedzialności finansowej w postaci zaciągnięcia kredytu przez gminę skutkuje znaczącym dominowaniem prac LGD przez reprezentantów władzy publicznej.

Możliwe skutki wynikające z braku kontroli procesów redefinicji władzy w LGD przez partnerów społecznych polegają na:

- **Kolonizacji biur LGD przez samorząd** i w efekcie kolonizacja przez partnerów publicznych całego partnerstwa.
- **Wzroście znaczenia partnerów biznesowych** w sytuacji pełnego partnerstwa – odpowiedzialni, uświadomieni ekonomicznie i administracyjnie.
- **Utracie kontroli nad podwykonawcami**, w szczególności w przypadku kompleksowego przekazania przez LGD realizacji wielu zadań.

- **Ekskluzywnym charakterze partnerstwa**, gdzie akces do niego jest utrudniony, o ile nie jest się elementem klientelistycznego układu.
- **Rozpadzie partnerstwa** w momencie, gdy nie jest ono w stanie redefiniować relacji władzy.

Ogólne wnioski z badań prowadzonych nad LGD w Polsce doprowadzają do konstatacji, że:

1. Zasadniczym czynnikiem kształtującym relacje władzy w LGD są kwestie finansowe.
2. Kolonizacji partnerstw w Programie LEADER+ przez władze i biurokrację samorządową sprzyjają następujące czynniki:
 - wiele LGD powstaje na bazie ugruntowanych relacji klientelistycznych oraz dziedzictwa socjalizmu (niechęci do zrzeszania się, podejrzliwości);
 - wiele LGD działa często w środowisku apatycznym, w którym działania społeczne podejmują wciąż ci sami aktorzy.

Prowadzone przez nas badania pokazują, że w Polsce proces budowy partnerstw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich odnosi wielkie sukcesy – budowanych jest wiele partnerstw „czystych”, gdzie konflikty są nieuniknione, ale mają charakter konstruktywny i funkcjonalny. Władza w nich istnieje w sposób jawny, na bazie przestrzeganych parytetów. Partnerstwa takie są otwarte na świat, a w szczególności nie mają charakteru ekskluzywnego. Ich istnienie jest dowodem na porzucanie apatycznego podejścia mieszkańców wsi do kolejnych inicjatyw rozwojowych oraz zrozumienia ducha partnerstwa. W przypadku pojawiania się sytuacji patologicznych, które nierozwiązane trwają miesiącami, mówimy o „partnerstwie na rozdrożu”, które może pójść drogą

w kierunku przewyciężenia kryzysu lub drogą porzucenia partnerskich zasad działania. Mamy, wśród LGD niestety, także pseudo-partnerstwa, zdominowane przez wybrane organizacje, które nie dopuszczają do władzy osób spoza tej ekskluzywnej grupy oraz partnerstwa skolonizowane przez aparat administracyjny gminy, powiatu itp., gdzie idea partnerstwa ma charakter czysto fasadowy.

Podsumowując należy zwrócić uwagę na fakt, iż władza w Lokalnych Grupach Działania to temat bardzo drażliwy, ale jednocześnie o podstawowym znaczeniu dla powodzenia Programu LEADER+. Niepodejmowanie badań na ten temat albo udawanie, że władza i jej dystrybucja w LGD nie generują sytuacji prowadzących do porzucania idei partnerstwa, odstępstwa od celów programu czy wręcz patologii – jest błędem. Obiektywne i krytyczne spojrzenie na pierwsze miesiące działań LGD pozwoli bowiem na uczciwą ewaluację PPL+ i wyciągnięcie odpowiednich wniosków na przyszłość.

Nie było intencją autora ukazanie idei LEADER'owskiej z perspektywy generowanych patologii władzy, ale spojrzenie na nią przez pryzmat często bolesnych prawd, z których istnienia oświadczyć sobie sprawę – jako badacz i jako aktywny członek LGD. Wiem, że entuzjazmu wygenerowanego przez Lidera w Polsce nie wolno zmarnować, ale tylko poprzez jego rzetelną analizę i twórczą krytykę możemy uczynić zeń realną alternatywę w zarządzaniu rozwojem polskiej wsi.

Wojciech Knieć

Instytut Socjologii UMK w Toruniu

Modele władzy w LGD – typologia na podstawie badań

Model	Cechy	Władza	Konflikty w LGD	Odpowiedzialność finansowa	Aktywność spoczywa na...
„Czyste partnerstwo”	Otwarte na nowych członków, aktywne	Ustalona na bazie przestrzeganych parytetów	Jawne, częste, o niskim natężeniu. Funkcjonalne	LGD, kredyt bankowy, pożyczka z gminy, weksle	Członkowie stowarzyszenia, podwykonawcy-NGO
„Partnerstwo na rozdrożu”	Pomiędzy czystym a pseudo-partnerstwem, dryf, w trakcie redefinicji władzy	W trakcie redefinicji władzy	Mieszany typ konfliktów	Mieszane	Mieszane
„Pseudo-Partnerstwo klientelistyczne”	Biuro i zarząd zdominowane przez wybrane organizacje pozarządowe, bliska współpraca z gminą	Klientelizm	Rzadkie, tłumione	pożyczka z gminy, weksle, LGD	Biuro, członkowie stowarzyszenia, urzędnicy
„Skolonizowane pseudo-partnerstwo”	Kolonizacja aparatu administracyjnego oraz wykonawstwa przez sektor samorządowy	Władza dyskrecyjna	Rzadkie, tłumione	Pożyczka z gminy, de facto – gmina	Urzędnicy gminni, biuro, podwykonawcy – firmy konsultingowe

Przegląd inicjatyw badawczych związanych z realizacją Programu Leader+ w Polsce

W dniu 8 czerwca 2007 roku Zakład Socjologii Obszarów Rustykalnych Instytutu Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu zorganizował konferencję „**LEADER+ – nowe ramy rozwoju obszarów wiejskich w Polsce**”. Jej głównym założeniem był przegląd prowadzonych obecnie socjologicznych i psychospołecznych inicjatyw badawczych, związanych z intensywnym wdrażaniem Programu LEADER+ w Polsce oraz wymiana pierwszych doświadczeń wynikających z tych badań. Organizatorzy konferencji uznali dodatkowo, że konferencja może stać się podłożem do dyskusji nad ogólnopolskim, kompleksowym, multidyscyplinarnym projektem badawczym.

Prof. Andrzej Kaleta – szef Zakładu Socjologii Obszarów Rustykalnych Instytutu Socjologii UMK w Toruniu – w słowie wstępnym zaznaczył wielorakość oczekiwań beneficjentów programu wobec możliwych form i kierunków wsparcia. Wskazał przede wszystkim na fakt, iż dochodzi w tej grupie dość często do niezrozumienia lub błędnego rozumienia idei LEADER’a, którego funkcje powinny sprowadzać się do bycia kolejnym instrumentem wsparcia rozwoju infrastruktury na terenach wiejskich. Tymczasem – jak zaznaczył Kaleta – istotą programu jest stworzenie warunków do praktycznej realizacji idei aktywizacji obszarów wiejskich w Polsce, z wykorzystaniem zarówno odpowiedniego budżetu, jak i nowej formuły zarządzania obszarem wiejskim, proponowanej przez trójsektorowość LGD. Stąd biorą się późniejsze nieporozumienia związane z rozczarowaniem wynikającym z niemożności sfinansowania z LEADER’a działań o charakterze inwestycyjnym, dodatkowo wzmacniane przez fakt, iż to często właśnie gmina bierze na siebie cały finansowy ciężar w okresie poprzedzającym wypłacenie transz środków oraz gmina stanowi poręczyciela kredytów udzielanych na działalność LGD. Skutkiem tego staje się niezręczna sytuacja, gdzie – w zamian za udzielone poręczenia oraz wsparcie finansowe – gminy oczekują odwzajemnienia w postaci wsparcia finansowania inwestycji gminnych.

LEADER+ jest – co mocno podkreślił prof. Kaleta – instrumentem o zdecydowanie jakościowym charakterze, gdzie efekty są słabo mierzalne w sensie statystycznym oraz fizycznie trudno dostrzegalne. W takim kontekście istnieje niezwykle silna pokusa „uwiarygodnienia” Programu poprzez zapisanie w nim działań odbiegających od stricte aktywizującego charakteru. Pokusa ta zawsze będzie istniała, dopóki społeczeństwo obywatelskie na terenach wiejskich nie zostanie wzmocnione, a władza lokalna utraci monopol na zarządzanie zasobami lokalnymi. Nawet wtedy jednak instytucjonalizujące się LGD (poprzez m.in. procesy wewnętrznej biurokratyzacji) staną w obliczu żądania zmiany swych funkcji, głównie wskutek presji swych organów zarządzających, zmierzających do politycznej kapitalizacji swego doświadczenia i wkładu pracy.

Innym ciekawym problemem podniesionym przez prof. Kaletę był apel o stałe kontrolowanie powiązania polskiego LEADER’a

z obowiązującą wizją dotyczącą rewitalizacji obszarów wiejskich, na bazie której wyrósł przecież LEADER+ w Polsce. Tymczasem istnieje poważna obawa, że w trakcie realizacji programu nastąpi – m.in. poprzez szereg biurokratycznych zapisów – zerwanie z celami określonymi jeszcze w „Strategii dla wiejskiej Europy” z 1988 roku i koncentracja na celach odbiegających od zarysowanych tam kierunków rozwoju wsi.

Naczelnik Wydziału PROW w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Marszałkowskim – Pan Bartosz Szymański – zaznaczył potrzebę łączenia doświadczeń sektora administracyjnego z naukowymi wynikami refleksji nad procesami aktywizacji i odnowy środowisk wiejskich w Polsce. Podkreślił on zbytne oderwanie teorii i praktyki, nie służące ani światu nauki, ani instytucjom wdrażającym omawiane programy. Zaapelował on o przeprowadzenie ogólnopolskich badań nad LEADER’em, których wymiar powinien wykraczać poza ściśle „raportujący” charakter, a raczej winny być one połączeniem wątków socjologicznych, politologicznych, psychologicznych i kulturoznawczych.

Prof. Hanna Podedworna z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie podkreśliła potrzebę badania Programu LEADER+ z perspektywy procesu jako całości, to znaczy – ukazującej go w swej całej złożoności, wynikającej z tego, iż praktycznie każda LGD znajduje się innej fazie rozwoju oraz z perspektywy uświadamiającej różny poziom przygotowania poszczególnych społeczności i grup do jego realizacji.

Mgr Ruta Śpiewak z Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN zaprezentowała pierwszą próbę syntezy jakości zasobów ludzkich LGD. Zwróciła uwagę na ważną kwestię, iż nierównomierny rozwój tej inicjatywy w Polsce bierze się z faktu już istniejącego lub, wprost przeciwnie, z braku podłoża społeczno – historycznego dla tego typu działań. Jednym z jego głównych składników jest jakość zasobów ludzkich. Paradoksalnie więc idea „leaderowska” bardzo dobrze rozwija się na terenach podmiejskich. Rozkład aktywności LGD jest ściśle powiązany z innymi typami aktywności – społecznej, gospodarczej, czy kulturowej. Istnieje więc realna obawa, że program LEADER+ – w przeciwieństwie do swych założeń – przyczyni się dalszej polaryzacji polskiej wsi. Wątek ten kontynuowany był przez mgr Wojciecha Goszczyńskiego z Instytutu Socjologii UMK w Toruniu, który zaprezentował referat nt. roli LEADER+ w kształtowaniu kapitału społecznego na terenach wiejskich.

Mgr Katarzyna Hanke z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego ukazała z kolei bardzo ciekawą perspektywę analizy Programu LEADER+, wykorzystując socjologiczną teorię wymiany społecznej. W swej prezentacji zwróciła uwagę uczestników konferencji na oddziaływanie LGD względem innych organizacji oraz społeczności lokalnej.

Dr Agnieszka Rosińska oraz dr Dariusz Rosiński z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu zaprezentowali psychologiczne i psychospołeczne podejście do analizy Programu, badając społeczne kompetencje jednostek uczestniczących w inicjatywie. Według Dariusza Rosińskiego Program LEADER+ zachęca

do wymiany zasobów oraz wzmacnia tożsamość kulturową obszaru, poprzez fakt ustanowienia takich, a nie innych reguł jego realizacji (przykładowo formuła trójsektorowa ustanawia płaszczyznę integracji zbiorowości na bazie intensywnej i systematycznej wymiany zasobów). Badacze zwracali uwagę na poważne zagrożenie realizacji zasad „leaderowskich” poprzez psychologiczny mechanizm „autonomizacji zasobów”, czyli ich zazdrośnego strzeżenia przez zarządy, biura itp. Badacze zwrócili wreszcie uwagę na zdolność społeczności do autodiagnozy, jako warunek nabywania społecznych kompetencji niezbędnych do realizacji programu Leader. Dr Rosińska z kolei podkreśliła znaczenie elementu gotowości do podejmowania ryzyka wśród członków zarządów LGD, które są głównym składnikiem trwałości tej organizacji. Referentka zauważyła również, że istotnym wsparciem dla LEADER’a jest rozpoznanie i podtrzymanie mechanizmu psychologicznego – zamiany motywacji indywidualnych na motywację wspólne.

Justyna Laxy-Krupa z Uniwersytetu Wrocławskiego kontynuowała psychologiczny wątek analizy LEADER’a, zajmując się w treści swego referatu kompleksem problemów psycho-socjologicznych w jego wdrażaniu w Polsce, zaprezentowała wybrany przypadek realizacji tej inicjatywy, aby ukazać realne i możliwe przyczyny znikania powstałych LGD z mapy aktywności społecznej w Polsce. Brak motywacji wśród mieszkańców (brak widzenia realnych do osiągnięcia i wartościowych dla nich celów), zła polityka informacyjna, zawłaszczanie projektu przez władzę – wszystkie te przyczyny powodują nikłą legitymację LGD w społeczności wiejskiej oraz skazują ją na fasadowość, bądź upadek.

Dr Wojciech Knieć z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu zaprezentował referat dotyczący władzy w Programie LEADER+, koncentrując się na budowie różnych modeli sprawowania władzy wewnątrz LGD. Wątek ten został zaprezentowany bardziej szczegółowo w artykule pt. „Władza w LGD”.

Wreszcie mgr Anna Mówińska z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu zaprezentowała historyczne i polityczne tło powstania LEADER’a, w szczególności analizując jego miejsce wewnątrz Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej. W trakcie dyskusji uczestnicy konferencji podkreślili pionierski charakter analiz poświęconych polskiemu LEADER’owi, co obarcza je ryzykiem błędu oraz nadmiernego przyrównywania go do doświadczeń i wniosków z realizacji programu w innych krajach, tak różnych od Polski kulturowo, czy historycznie.

Nie ma jednak wątpliwości, że mamy już w Polsce do czynienia z nową jakością zarządzania rozwojem obszarów wiejskich, gdzie w planowaniu i wdrażaniu w życie strategii rozwoju wsi zniesiono monopol administracji publicznej. LEADER+ wprowadza, z niespotykaną dotąd w rozwoju polskiej wsi mocą, jakościowy wymiar zmiany społecznej na terenach wiejskich. Jego zasługą już staje się bowiem uzmysłowienie elitom wiejskim oraz w konsekwencji całej społeczności wiejskiej, że

poprawa jakości życia nie daje się zredukować do usprawnień infrastrukturalnych, lecz ma swój wymiar kulturowy, intelektualny, elitotwórczy oraz wspólnotowy. W sensie kulturowym jest przecież rozwojem swoistego zaplecza kulturowego, budującego tożsamość danego obszaru, której tak bardzo potrzeba zmęczonym anonimowością i masowością kultury ludziom. W sensie intelektualnym LEADER+ stanowi przyczynek do przemian społecznych, polegających na przeciwstawianiu się utartemu porządkowi rzeczy i usuwaniu tym samym „działania w złej wierze”, w którym przekonanie o niezmienności świata stanowi istotne wsparcie dla patologii życia zbiorowego i polityki na poziomie wsi, gminy i powiatu. W sensie elitotwórczym LEADER jest platformą budowania ścieżek awansu społecznego dla tych mieszkańców wsi, dla których edukacja i rozwój zawodowy – z różnych przecież przyczyn – już się zakończyły. Przyczynia się również – w tym sensie – do odkrywania cennych, lecz ukrytych zasobów kapitału ludzkiego wspólnot wiejskich. Wreszcie w sensie wspólnotowym LEADER+ generuje ten typ przemian społecznych, które prowadzą do odtwarzania zanikłych lub budowy nowych, nakładających się na siebie sieci współpracy – zarówno na poziomie wsi, gminy, powiatu, obszaru działania LGD, jak i regionu i nawet kraju. W tym kontekście Lokalna Grupa Działania sama staje się wspólnotą, jak i trwale wspiera procesy odtwarzania, znajdujących się od kilkudziesięciu lat w permanentnym kryzysie, wiejskich wspólnot lokalnych.

Wojciech Knieć

Instytut Socjologii UMK w Toruniu

„Leader — sukcesy i wyzwania”**Międzynarodowa Konferencja Krajowej Sieci Leader +**

Krajowa Sieć Leader+, po raz drugi w tym roku, zaprosiła Lokalne Grupy Działania do udziału w konferencji na temat perspektywy 2007-2013, stwarzając warunki do wymiany doświadczeń, poglądów, dyskusji na temat szans i obaw dotyczących nowego okresu programowania. Uczestnikami konferencji, która miała wymiar międzynarodowy, byli przede wszystkim członkowie grup partnerskich działających w Polsce i w Europie, przedstawiciele Komisji Europejskiej, krajowych i zagranicznych instytucji zaangażowanych we wdrażanie Inicjatywy Leader oraz ośrodków badawczych zajmujących się problematyką rozwoju obszarów wiejskich. Przedstawiciele LGD z przykrością odnotowali fakt, że w konferencji nie wzięli udziału reprezentanci Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, których obecność pozwoliłaby wyjaśnić wiele wątpliwości związanych z przyszłością LGD w Polsce.

Konferencja „Leader — sukcesy i wyzwania” odbyła się w dniach 12-13.10.2007 r. w Przemyśle. Pierwszy dzień przebiegał w formie 4 sesji panelowych poświęconych różnym zagadnieniom związanym z funkcjonowaniem Lokalnych Grup Działania w kraju i za granicą. Wszystkie zaproponowane tematy cieszyły się dużym zainteresowaniem przedstawicieli LGD. W drugim dniu, równolegle, w podziale na grupy, odbyły się dwa warsztaty na temat budowania silnego partnerstwa oraz tworzenia projektów współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi.

W pierwszym panelu pod hasłem **„Programy Rozwoju Obszarów Wiejskich w wybranych krajach UE”** udział wzięli:

- Breda Kovacic — Słoweńskie Ministerstwo Rolnictwa,
- Liisa Hame — ekspert do spraw wdrażania programu LEADER w Finlandii i osoba odpowiedzialna za kontakty międzynarodowe w SYTY, fińskiej organizacji pełniącej rolę Krajowej Sieci Leader+,
- Hans Martin Lorenzen — ekspert Komisji ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi Parlamentu Europejskiego,
- Janusz Rowiński — ekspert w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, zajmujący się m.in. wykorzystaniem funduszy unijnych na rozwój wsi i rolnictwa oraz analizą polskiego PROW oraz
- Anna Potok — przedstawiciel Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich - w roli moderatora.

We wprowadzeniu do dyskusji Hans Lorenzen podkreślił, że Inicjatywa Leader, która jest wyrazem zaufania do społeczności lokalnych w zakresie sposobu wykorzystania udzielanej im pomocy, jest bardzo ważnym elementem unijnej polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Wraz ze wzrostem zaangażowania społecznego w rozwój Lokalnych Grup Działania wzrasta rola i znaczenie koncepcji Leader w Europie przekonując lokalne społeczności i administrację o słuszności i skuteczności tego typu podejścia. Zwrócił również uwagę na znaczenie Inicjatywy Leader jako instrumentu uzupełniającego wobec wspólnej polityki rolnej. Obecnie Komisja Europejska jest krytykowana za zbyt

wysokie nakłady na programy rolne. Po przeprowadzeniu oceny skutków dotychczasowych regulacji proporcja podziału środków w budżecie europejskim może ulec zmianie na korzyść programów rozwoju obszarów wiejskich. Zdaniem Hansa Lorenzena Lokalne Grupy Działania są najlepszym instrumentem skutecznego ich wykorzystania. Mimo obaw władzy o utratę kontroli nad działaniami w terenie, konieczne jest wyjście poza tradycyjne schematy zarządzania i podejmowania decyzji.

W dalszej części dyskusji uczestnicy starali się odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu krajowe programy rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007-2013 będą skutecznie wspierać tereny pozamiejskie.

Dr Janusz Rowiński zwrócił przede wszystkim uwagę na trudności przy opracowywaniu PROW na lata 2007-13 w Polsce. Wymienił m.in.:

- brak wyraźnie określonych priorytetów w dofinansowaniu, ponieważ z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich wszystkie działania przewidziane w PROW są korzystne i równie ważne;
- konieczność uwzględnienia zobowiązań podjętych w poprzednim okresie programowania (wynikała z nich potrzeba skierowania określonej sumy pieniędzy na działania rozpoczęte w latach 2004-2006),
- lobbing różnych grup interesu wokół wprowadzenia do programu określonych działań;
- „majsterkowanie” przy tworzeniu programu przez ludzi niekompetentnych.

W efekcie w Polsce, wg dr Janusza Rowińskiego, powstał program konformistyczny, nie posiadający wyraźnie zarysowanego celu, mniej więcej równo rozdzielający środki pomiędzy: rozwój rolnictwa, rozwój innych działów gospodarki, ochronę środowiska oraz wsparcie dochodów rolniczych.

Podsumowując dyskusję Hans Lorenzen stwierdził, że ważnym zadaniem unijnych programów operacyjnych jest zahamowanie postępującego wyludniania wsi. Zwrócił uwagę na wspólną potrzebę integracji mieszkańców na poziomie lokalnym oraz na różną dynamiką rozwoju obszarów wiejskich i zróżnicowane relacje z miastami w poszczególnych krajach UE. Podkreślił znaczenie elastycznego dostosowywania programów do zmieniającej się rzeczywistości. Uczestnicy panelu byli zgodni, że podejście typu Leader i realizowane w jego ramach projekty są skuteczne, efektywne i innowacyjne w procesie rozwoju obszarów wiejskich.

Kolejne sesje panelowe poświęcone były Krajowym Sieciom Obszarów Wiejskich oraz funkcjonowaniu Lokalnych Grup Działania w nowym okresie programowania. Burzliwą dyskusję wywołały polskie rozwiązania na lata 2007-13 dotyczące nowej formy prawnej LGD. Sesje warsztatowe, przeprowadzone w drugim dniu konferencji pod hasłem „Leader — sukcesy i wyzwania”, dały możliwość wymiany doświadczeń i zwrócenia uwagi na wspólne problemy. W ramach warsztatu **„Budowanie silnej LGD — jak włączać partnerów lokalnych i zapewnić transparentność”** silnie została zaakcentowana potrzeba promocji inicjatywy

Leader wśród władz lokalnych i mieszkańców obszarów wiejskich. Niski poziom wiedzy na temat idei nie sprzyja budowaniu zaufania do Lokalnych Grup Działania i hamuje proces upodmiotowienia lokalnego społeczeństwa. Uczestnicy warsztatu na temat „**Jak tworzyć projekty współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi?**” wypracowali wspólne wnioski i rekomendacje ułatwiające nawiązywanie współpracy. Wskazano przede wszystkim na konieczność precyzyjnego określenia obszarów wspólnych. Poszukiwanie partnera do konkretnego działania, według ściśle zdefiniowanych kryteriów, przynosi lepsze efekty niż nawiązywanie przypadkowych kontaktów w celu wypracowania wspólnych projektów. Wśród najpopularniejszych tematów współpracy wymieniono: lokalne produkty, środowisko, turystykę, nowe źródła energii i dywersyfikację gospodarstw rolnych. Pośrednictwo Krajowej Sieci Leader+ określono jako element pomocny, uwiarygodniający ofertę LGD.

Więcej informacji, w tym: przebieg paneli i warsztatów, wnioski i rekomendacje oraz treść przedstawionych prezentacji, została zamieszczona na stronie www.leader.org.pl.

Beata Szybińska

FAPA

www.leaderplus.pl

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
www.minrol.gov.pl

Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA
www.fapa.org.pl

Krajowa Rada Izb Rolniczych
www.krir.pl

Centrum Doradztwa Rolniczego
www.cdr.gov.pl

Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich
www.faow.org.pl

Unia Europejska